

10. mezinárodní konference Evropské společnosti pro dějiny vědy

Po čtyřech letech se opět mohla konat pravidelná bienální konference Evropské společnosti pro dějiny vědy (dále ESHS) v obvyklé, osobní formě. Ve dnech 7.–10. září 2022 ji hostila Belgie, a organizátoři tak dostali svému slibu, který dali při online 9. konferenci ESHS, vysílané z Bologně v září 2020 během covidové pandemie.

Bruselská Université Libre/Vrije Universiteit byla příjemným místem jednání na jižním okraji města, hned vedle rozsáhlého parku. V areálu kampusu proběhly na úvod obvyklé ceremonie a přednášky laureáta Ceny Gustava Neuenschwandera, udělované každé dva roky za celoživotní přínos dějinám vědy a techniky, spolu s vystoupením nastupující prezidentky ESHS Dany Jalobeanu. Specifikum letošní konference spočívalo v tom, že auditorium vyslechlo zkrácené přednášky aktuální nastupující prezidentky (*The Fictional Politics of Scientific Collaboration: Solomon Houses in Early Modern Europa*) a laureáta Neuenschwanderovy ceny pro rok 2022 profesora Simona Schaffera (University of Cambridge) *Orientations and Disorientations in History of the Sciences*, a zároveň s nimi vystoupení odstupujícího prezidenta profesora Theodore Arabatzise (University of Athens) *History of Science and its Interlocutors in the Humanities* a ještě nositele Neuenschwanderovy ceny pro rok 2020 profesora Kostase Gavroglu (University of Athens) *The Sisyphian Fate of Historians of Science*, kteří neměli možnost se před dvěma lety prezentovat osobně.

V průběhu tří plných konferenčních dní od čtvrtka do soboty probíhalo až dvanáct paralelních symposií v třech denních blocích najednou. Ústředním tématem jejich jednání byla tentokrát *Science Policy and the Politics of Science*, což jistě již netřeba překládat. Aktuální téma, které si své náměty najde v každé oblasti, která do dějin vědy a techniky spadá, napříč regiony i obdobími.

Několik symposií bylo organizováno či spoluorganizováno českými zástupci. Adéla Jůnová Macková (MUA AV ČR) a Milada Sekyrková (FFUK a UDAUK) uspořádaly symposium *Science Policy in Central Europe in the First Half of the 20th Century in the Mirror of Correspondence of Scientists*. V českém slotu vystoupily pořadatelky symposia s přednáškami *Science Policy in the Interwar Czechoslovakia in Alois Musil's Correspondence: State, Orientalists and Orient* (A. Jůnová Macková) a *Science Policy after 1918 in Czechoslovakia: Help from Abroad, the Case of Aleš Hrdlička* (M. Sekyrková, spoluautorem přednášky byl Marek Ďurčanský), a spolu s nimi ještě Šárka Velhartická (Bern University, původně Univerzita Hradec Králové) na téma *Reflections of Political Events in the Texts of Bedřich Hrozný*. Srovnání s československými poměry přinesl druhý slot. Annette Vogt (MPIWG Berlín) uvedla příklad německé vědecké korespondence v příspěvku *Science Policy in Germany after 1918: The Correspondence of Ladislaus von Bortkiewicz*. Slovinský kolega Željko Oset (Museum of Slovenian Independence) připomněl tamější vědecké poměry v referátu *Mathematicians' Affinity to Complex Problems Can Overcome Distance for More than 60 Years – Correspondence between Josip Plemelj and Georg Faber*. Blok o korespondenci matematiků a fyziků zakončila Gabriela Besler (University of Silesia, Katovice) vystoupením *Jan Łukasiewicz on Induction: Based on His Letters to Heinrich Scholz from 1943 and 1944*. V rámci diskuse se rozvinula mezi referujícími a návštěvníky symposia zajímavá debata o etice vydávání (nejen) vědecké korespondence.

Další symposium, tentokrát spolupořádané českou účastnicí připravila Doubravka Olšáková (ÚSD AV ČR) spolu s Matthew Adamsonem (McDaniel College, Maďarsko).

Věnovali se *Science Diplomacy and Politics*, vztahu diplomacie ve vědě a politiky, a to v celosvětovém měřítku. Příspěvky v rámci sympozia zasáhly Evropu, Ameriku i teoretické problémy diskutovaného tématu. Doubravka Olšáková konkrétně přednesla příspěvek s názvem *East European Challenges of Pugwash: Critical Milestones in East-West Cooperation across the Iron Curtain*. Mezi české účastníky bruselské mezinárodní konference ESHS lze počítat i Jana Surmana, který – byť původem Polák – aktuálně kotví v MUA AV ČR. Podepsal se pod přípravu sympozia (spolu s Monikou Wulz, ETH Zurich, Švýcarsko) *Science Studies between Science Policy and the Politics of Science: Perspectives across the Iron Curtain*, kde hovořil o „*Applied History of Science*“: *Politicisation of History and the Paradigm Change in Cold War Central and Eastern Europe*. Spolu s ním v rámci sympozia vystoupila i Michaela Šmidrkalová (MUA AV ČR) na téma *Planning the Science – Serving the State: The Institute for the Planning of Science of the Czechoslovak Academy of Sciences 1962–1967*. Český výzkum dějin matematiky v Bruselu reprezentovala Martina Bečvářová (ČVUT), s Danutou Ciesielskou (IHN PAN Krakov) spolupořadatelka sympozia *Studying Mathematics in Göttingen: Becoming a Member of the International Community of Scientists*, kde přednesla příspěvek (připravený spolu s Jindřichem Bečvářem, MFF UK) *Jarník's Mathematical Studies in Göttingen*.

Další české příspěvky byly přijaty v rámci individuálně podaných návrhů referátů. Karel Černý (ÚDL 1.LF UK) uspěl s příspěvkem *Elites or Immigrants: Introduction of Smallpox Inoculation to Europe*, Tereza Kopecká hovořila o *Back to Normal – Reality or Dreams? The Aftermath of the Spanish Flu in Real Data* – oba v rámci velmi aktuálního složeného sympozia *Histories of Viruses and Vaccination*. Dějiny lékařství zastupovala ještě Bohdana Divišová (ÚDL 1.LF UK) s tématem *Physicians and Republic of Letters in Early Modern Practice-Oriented Genres of Literature*. Pod širěji pojatou medicínu by patřily i příspěvky Ivana Loginova *Sound and Eidetic Imaginery in the 19th and Early 20th Century Psychophysiology* a Anny Kvičalové *Sonic Experiments at the Margins: Inventing the Psychophysical Listener in the 19th Century*, oba z Centra teoretických studií UK. Filozofii vědy zastupoval Ladislav Kvasz (AV ČR) s referátem *On the Transition from Aristotelian Syllogistic to Fregean Symbolic*. Do českých bádání o dějinách astronomie dal nahlédnout Daniel Špelda (Masarykova univerzita Brno) příspěvkem *Cassini I and Fontenelle on the History and Progress of Astronomy*. Na programu byla i přednáška českých ekonomických specialistů Martina Hoduly, Simony Malované a Zuzany Gric (Česká národní banka) s názvem *Researching the Research: A Central Bank Edition*, pojednávající o vazbě mezi praxí bank a ekonomickými teoriemi v minulosti a současnosti.

Při závěrečném valném shromáždění ESHS organizátoři bruselské konference přiznali, že čekali větší účast. Registrovalo se 407 účastníků z 39 zemí, oproti předchozím konferencím s osobní účastí to byl propad takřka o jednu čtvrtinu. Promítnutý graf ukázal mimořádně velkou účast českých zástupců – 22 registrovaných (na boloňské konferenci to bylo osm českých účastníků). Vysoce byla vyzdvížena účast mladých vědců, podle zveřejněných údajů byla jedna čtvrtina účastníků bruselské konference z řad doktorandů a vědců do 30 let.

Jednání 10. mezinárodní konference ESHS rozhodně neskončila jako Napoleon u asi patnáct kilometrů vzdáleného Waterloo. Naopak, byla úspěšná, přinesla do budoucnosti naději na další rozvoj spolupráce, stále lepší vyhlídky ústředního časopisu ESHS *Centaurus*, který si v posledních pár letech velmi polepšil v hodnocení mezinárodních vědeckých periodik, i v navázání řady nových osobních kontaktů. Nový výbor ESHS, vedený pro

příští dva roky Danou Jalobeanu z filozofické fakulty bukurešťské univerzity, tedy po naší Soně Štrbáňové (prezidentkou v letech 2010–2012) druhou dámou z bývalého východního bloku, si za cíl vytýčil v první řadě zlepšení informovanosti o ESHS v rámci sociálních sítí a organizaci online přenosů svých aktivit, aby se dostaly i do oblastí, z nichž aktuálně nelze fyzicky navštěvovat mezinárodní akce z důvodů jakékoli krize. Místo příštího konání mezinárodní konference v roce 2024 zatím nebylo určeno, protože s Ruskem, které se o pořádání hlásilo již před dvěma lety z Bologně, není v současnosti možné normálním způsobem spolupracovat.

Milada Sekyrková

doi: 10.14712/23365730.2023.9